

Resa i Lappland

Midlanda konsthall 14/6 – 17/8 2003

Ellen Kitok-Andersson, Gustav Hageman, Bengt Lindström, Lars Nutti, Lars Pirak, Nils Nilsson Skum, Jon Tomas Utsi

En konstaterande som kan göras när man ser på exposén över samiskt konsthantverk är att den har sitt ursprung både i en andlig, och en i högsta grad funktionell värld. I Ellen Kitoks sfär finns den kvinnliga mjukslöjden med sina förvaringskärl utförda i björkrot som ett exempel på det senare, likaså finner man den magiska trumman, utförd av Jon Tomas Utsi som ett exempel på det förra.

Bengt Lindströms målningar innehåller även en del av den magi som inte sällan förknippas med det samiska, även om hans oljor framförallt i sin lössläppta form kombination med en eruptiv färg är en bra bit från den samiska traditionen .

Förutom de tre finns på utställningen en stor samling av Nils Nilsson Skums bilder som både berättar om den unike mannens värld, men också om den vilja till spridande om samisk kultur som kanske än mer var hans signum. De här konstnärernas verk är de som framförallt bidrar till att skapa intressanta spänningar i en förövrigt sammangjuten helhet.

På utställningen finns även en intresseväckande bildserie som den som den tyske konstnären Gustav Hageman tog initiativ till. Hageman levde under många somrar tillsammans med samerna i Könkämä där han fascinerades av deras skicklighet med att rista i horn. I samband med det kom han på en idé att låta dem rista med kniv i kopparplåtar och sedan trycka dem. I boken "Das leben der lappen" finns över hundratjugo bilder som är gjorda på det viset. En del av de bilderna finns här på utställningen.

En märklig teknik är Ellen Kitoks rotslöjdsarbete. En av hennes korgar kan ta uppemot sex veckor att göra, då borträknat allt arbete med att samla in de toppiga rotskotten. Rotskotten ska tas när saven stiger eftersom färgen skiljer sig åt beroende på när man tar dem. För att få den här milda vackra färgen ska det göras ungefär nu. Därefter återstår att spänta upp det till fibrer, tunna som sytråd. Sedan börjar en flätning som tar veckor innan allt är klart. Det är påfallande mjuka och organiska former och naturligtvis fjärran från trendigt designspråk.

Goabdes som den samiska trolltrumman kallas är schamanens eller nåjdens främsta verktyg. Trumman är oval och ofta av björkvril. Den är överspänd med garvat slätt renkalvskinn som man målat symboler på, föreställande ren, älg, sol, och gudar. Med hjälp av trumman kan nåjden färdas ut i andevärlden, besöka både avlidna och gudar och med hjälp av trummans visare få en uppfattning om hur olika ärenden ska utföras. Trumman kan t.ex visa vilka offer gudarna önskar. Här på utställningen visas två trummor : en stor på 170 gånger 100 cm. målad av herrarna Pirak, Nutti och Lindström sommaren 1996. En händelse som förevigades på film av Caj Enqvist. En film som också visas i videorummet.

Den trumma som ändå drar åt sig mest uppmärksamhet är Jon Tomas Utsis. Den är mer i naturlig storlek, ungefär stor som ett människohuvud och innehåller en visuella sida med i det här fallet fem st. horisontala " våningar" , en indelning som f.ö. är typisk för den nordnorska stilen. Våningarna innehåller de döda längst ner samt gudarnas värld överst. Där mellan utspelar sig de levandes varelsers värld. Jon har mycket stor respekt för just trumman och menar att den kan göras enbart i sällsynta fall. Hantverket är anslående men imponerar också i sin säkerhet och klarhet i formen. Dessutom finns en styrka i innehållet som inte lämnar någon betraktare oberörd.

Midlandas nya utställning är en samling verk av den samiska kulturens skarpaste konsthantverkare. Den imponerar genom sin hantverksskicklighet, konstnärliga formulering och andliga innehåll. En konst där traditionen framhålls istället för att förnekas, och där arvet från föregångarna i blandning med förnyelse ger en estetisk säkerhet men även stor livsglädje.

Jan Grubb